

COLLEGII THEOLOGORUM
IN
ACADEMIA VITENBERGENSI
h. t.

DECANUS,

GEORG. FRIDER.
SCHROEER,

S. S. Theol. Doctor, Ejusdemque Prof. Publ.
& Alumn. Reg. Ephorus,

LECTURIS SALUTEM PLURIMAM
DICIT.

Coll. diss. A
259, 44

Diss. A. 259. (44)

COLLEGIUM THEOLOGICUM
ACADEMIAE VITENBERGENSIS
DECANUS
GEORG. BRIDR.
SCHROFFER.
Rector Collegii Theologici Prof. Publ.

astum admittunt nefas, qui Virum vel de tota Republica, vel speciatim de Ecclesia bene meritum laude debita ac factis idonea fraudare conantur. Magnam laudem tribuerunt merito Patres, speciatim Martyribus Cyprianus, Caecilio, Athanasio, Basilio M. Nazianzenus. huic Theologo Gregorius Presbyter, Hilario Fortunatus, Paulinus Ambrosio, & reliquis Eusebius, Epiphanius, Theodoretus, Hieronymus, Photius, hisque Doctores alii, quorum tamen nonnulli vera miscuerunt falsis, & verbis aliorum commentitiis fidem adjunxerunt. Vitium vero non concipiunt, qui contra adulatorem, nihil ad veritatem loquentes, dicunt, doctrinae, quam dissentientes oppugnare student, veritatem defendunt, ac famam, quam lacerant, aliorum diu collectam conservare contendunt. Arnoldum quidem gloria & praedicatione effert vitae ejus

) (2

cur-

curriculi laudator, eumque vocat terrae Lumen ac Salem, sacri coetus Custodem & Vigilem, Magistrum Deo gratum ac acceptum, Christianismi veri & antiqui Restauratorem ac Virum tanta vitae sanctimonia conspicuum, ut omnibus, qui Christum noscitant & colunt, & sit notissimus & ab illis honore afficiendus. Quoniam vero haec vana Gloriam persuasio est, quae neque Viri istius dignitate, nec doctrinae ejus puritate innititur, Theologi veri & orthodoxi, qui sentiunt, Arnoldum veritatem deseruisse, idololatriam Gentilium propagasse, & Trinitatem Dea, quam Sophiam vocavit, auctam coluisse, ejusque opiniones, a Verbo Christi alienas, refutant argumentis, committunt nihil, quo vel in seipos Dei odium concitabunt, vel cujus causa in judicio ultimo aspectus Arnoldi, ut Epitaphii ipsius auctor opinatur, ipsis terrorem injiciet. Scipio Africanus, in exilium depulsus, noluit, teste Livio, ut funus in ingrata fieret Patria. Si Scipio esset in vivis, et Arnoldi legeret convitia, quibus hanc Academiam, bonarum, quas ista interprete percepit, artium matrem consecratus est, procul dubio diceret, non mereri Arnoldum, ut ejus memoria cum charitate usurparetur. Augustinus meritam gratiam debitamque retulit Matri Monichae pro cura & precibus, quibus, a Manichaeorum amplexu avulsus, Ecclesiae verae & Chri-

Christiana restitutus est. Arnoldus, rerum a se gestarum testis, non multum tribuit Patri, qui filium ideo Doctoribus hujus Academiae tradidit, ut animus ejus & optimis artibus & saluberrima Christianae Theologiae doctrina imbueretur. Gentiles, naturae ductu instigati, Parentum instar observarunt & dilexerunt suos Praeceptores, a quibus recte vivendi rationem acceperunt. Doctores suos coluerunt quoque & venerati sunt Christiani. Justinus laudavit Senem, cujus colloquio ad Christi fidem conversus est; Tatianus tamdiu addictus fuit Ecclesiae, quamdiu in vivis fuit Justinus, ejus Magister; Senex, quem Hieronymus vocat Papiam, fuit apud Irenaeum, suum discipulum, semper in honore ac pretio; Clemens Alexandrinus fecit magni Pantaenum, cujus fuit Auditor; Origenes amavit valde Ammonium, & Cyprianus tanto amore complexus est Caecilium, cujus studio factus est Christianus, ut non tantum Viri istius doctrinam suam fecerit; verum etiam cognomen ejus postea sumserit; Gregorius Tavmaturgus celebravit oratione laudem, sui Praeceptoris, Originis, & Didymi Alexandrini nomen illustrarunt ejus Auditores, Ruffinus & Hieronymus; ab Arnolde vero, qui ingrati hominis est exemplar, sunt nomina Doctorum, quos in hac Academia nactus est, ideo memoriae & literis prodita,

dita, ut in Viros, laude nostra majores, & Pietistarum contumeliis vexatos, maledicta diceret, totamque hanc Academiam in contemptionem adduceret. Philosophis putat esse criminofum, invitasse suos Auditores ad summos in Philosophia honores capeffendos, fibique ipfi vertit vitio, quod istam dignitatem, quam vocat ambitionem, fibi, ad majora nato, non convenientem obtinuerit. Hoc Arnoldus, ejusque laudator non dixissent, si animos ab opinionibus Caroloftadii, Anabaptistarum, VVeigeli & reliquorum Fanaticorum vacuos ad dictum vitae curriculum recte describendum attulissent. Licet Christiano non sine commodo Ecclesiae summos dignitatis gradus adipisci, & absque ambitionis vitio tam Magistri, quam Doctoris titulum sustinere. Deus ipse distinxit Angelos amplissimis nominibus, & Christus collocavit ex ordine Ecclesiae ministros, cujus causa Apostoli Episcopis a se constitutis, Episcopi vero Diaconis, ordine & honoris gradu fuerunt superiores. Si varia dona Spiritus S. inter homines, speciatim Doctores, haut pariter ac aequaliter distribuit, unus alteri doctrina & ingenio excellit, & Prudentioribus Ecclesiae curatio rerumque sacrarum moderatio committuntur, justum, & ut dicitur, aequum, & bonum est, Viros doctos & celebres, sicut officii dignitas & famae amplitudo postulant,

stulant, magnis ornare titulis, ut reliqui, odio in
ignaviam concitato, magno erga virtutem a-
more flagrent, & arduum ac cum labore ad
veram Pietatem directum iter, alacres & lae-
ti ingrediantur. Verborum quoque contu-
meliis lacerarunt Theologos dicti Fanatici, qui
nostram Theologiam, ex Verbo divino hau-
stam, dixerunt vulgarem & Scholasticam, eamque,
vere Practicae postponendam, levem ac inanem
existimarunt. Istam vero Theologiam pro nihilo
putavit Arnoldus, a nostra Academia & Fide Lu-
therana abstractus, quam divus Apostolus, a quo
nos dissentire nullus unquam probavit haereticus,
σοφίαν Θεῶ ἐν μυστηρίῳ, λόγον σοφίας, γνῶσιν
τῆς σωτηρίας, θεοδιδασκαλίαν, ἐπίγνωσιν ἀ-
ληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν nominat. Theologia
Arnoldi vere practica est Theologia mystica, Do-
ctrina Chaldaeorum, Aegyptiorum & Graeco-
rum, Cabbala Judaeorum, ac Fanaticorum Theo-
sophia. Theologiam mysticam respuit Theolo-
gia, sacris consignata literis, quam in omnes suas
quasi partes accurate 2. Tim. III. distribuit divus
Paulus, Theologus exquisitus & absolutus. Nam
Theologia mystica est, teste Arnoldo, perfecta
& exquisita Dei cognitio, supra omnem sensuum
& mentis operationem, supra affirmationem &
negationem. Theologia Christi, Prophetarum
&

& Apostolorum transcendit quidem captum humanum, omnemque naturae hujus ordinem, & Scriptura sacra, divina virtute praedita, Deique Gratia assistens, affundunt animis nostris, divina Theologia imbuendis & multis errorum tenebris involutis, lumen clarissimum; *ὄργανα* vero, quae operationes sunt mentis, lectio nempe Bibliorum, meditatio, exercitatio & reliqua, non tantum sunt utilia, verum etiam maxime necessaria bono Theologo. Auditu egent homines, mortuis non dissimiles, quo verbi sonum accipiunt, & virtute ejus, qua pollet, divina a morte excitantur. Rom. X. Christus, verae Theologiae auctor, imperat, mysteria divina animo percepturos in meditatione versari. Joh. V. Hoc Christi mandatum fecerunt Beröenses, qui Theologiam studio Pauli inchoatam ~~lectione sacri codicis~~ crebra & assidua perferunt. Act. XVII. Hoc non decet unice illos, qui primum Fidei fundamentum ponunt, verum etiam Doctores & Episcopos. Oportebat enim Timotheum, Episcopum magnum & sacris literis eruditum, jussu & autoritate Pauli illam scrutari Scripturam, qua Theologus, omnibus suis partibus completus, unice constituitur. 2. Tim. III. Constat vera Fides, qua semper felices unice redimur, ex notitia, assensu & fiducia, quae dona quidem, divinitus nobis concessa, humanis non
com-

Coll. diss. A. 259, misc. 44

C
2

comparantur viribus, nulla vero absque mentis operatione est rerum divinarum intelligentia, nullus inter DEum & homines consensus, nullus denique complexus, quo justitiam, merito Christi paratam, tenemus, nostramque facimus. Theologia vere practica, quae actiones nostras dirigit & moderatur, ac totam nostram vitam ad Pietatem componit, absque mentis nostrae operatione nec concipitur animo, nec motus corporis inconditos ejusque affectus turbidos redigit in ordinem. Arctam quidem hominum cum Deo conjunctionem verbis amplissimis laudat mystica Theologia; viis vero, quas aggrediuntur mystici, nemo se committat, qui DEO vult frui, eumque intra se complecti. Prima, per quam Fanatici ambulant, via, dicitur purgativa, quam Pythagoras & Plato, Chaldaeorum & Ægyptiorum erroribus implicati, suis olim auditoribus, ut DEO vel Geniis fierent similes, demonstrarunt. Haec animae corporisque purgatio humanis fit viribus, quibus Mystici omne vitiorum, ut inter se fabulantur, genus exuunt, & cupiditates inordinatas & incompositas restringunt atque comprimunt. Alium ad Deum aditum ostenderunt nobis Christus, sua nempe morte patefactum, sanctique Apostoli, divino afflatu concitati. Nobis enim, qui in
)) (sum-

summa rerum divinarum ignoratione versamur,
& omnibus viribus, quibus carcer noster potest
oppugnari, destituimur, Verbi divini praeferunt
lumen, quo DEUS nos regenerat, Rom. I. & non
puros & sanctos, sed peccatores, fide concepta &
merito Christi apprehenso, in numerum justorum
adscribit, Rom. IV. Hoc facto nobiscum vivit
ac habitat DEUS, Ephes. III. quo delectatur ho-
mo, qui ejus auxilio ea conatur moliri, quae sunt
honestae, & legi ipsius conformia, Gal. V. Secunda
Mysticorum via est unitiva, quam hoc modo ab-
solvi opinantur Mystici. DEUS, dicunt, mentem
ideis vacuam suique cupidissimam obsidet quasi &
occupat, & in eam DEO simillimam ac deifica-
tam lumen infert clarissimum. Pelagio, seculo 4.
erroris condemnato, assentiuntur Fanatici, qui exi-
stimant, posse hominem, viribus naturae instru-
ctum, sine Gratia DEI assistente mysteria animo
capere, servile peccatorum jugum dejicere, seque
ab impetu affectuum vindicare ac liberare. Ea,
quae molitur homo, fide destitutus, non sunt ope-
ra bona Deoque accepta, sed actiones virtutis, a
Gentilibus quoque suscipiendae, quanquam omni-
um Fanaticorum consensum & approbationem
mereantur. Via purgativa & unitiva parit con-
temptum Orationis, cujus Christus est auctor,
con-

Concionis sacrae, Poenitentiae, Fidei justifican-
tis & Sacramentorum. Multi enim Fanatici pu-
tant, se longo mysticae Theologiae usu ac vitae
sanctimonia, quam Christum vocant internum,
tantam perfectionem consequutos esse, ut, se a
rebus externis, speciatim Sacramentis, quibus rudes
tantum inchoantur, perfici ac absolvi, eant inficias.
Ut totam Fanaticismi faciem in Theologia my-
stica, tanquam in speculo, intuemur: ita com-
mune Fanaticorum principium, quod immediata
est revelatio, via mysticae Theologiae tertia, nem-
pe illuminativa, indicatur. Ut olim Theologiam
Socrates, Pythagoras & Plato genio, ita suam
Theosophiam debuit Arnoldus, quod vitae ejus
curriculum demonstrat, non Scripturae Sacrae,
quae istum ad DEUM tantum adduxit, sed DEO,
luce sua immediate istum collustranti. Hoc prin-
cipio innituntur Anabaptistae, Quackeri, En-
thusiastae ac nostro tempore Inspirati, qui dixe-
runt palam, se doctrinam, quam sunt amplexi, ab
istis accepisse, qui mysticae Theologiae sunt defen-
sores. Sed mitto Arnoldum, hujusque commenda-
torem, optimum Arnoldi, qui perlectis his pictoris
cujnsdam verbis: Fidei Fortitudo, si prius, dixit,
ita sonarent verba: Fidei Sinceritas, seu Veritas,
hujusque voti interpretem. Hic enim Arnoldum,

))(2

VVe-

VVeigeliū virtute, spiritus nempe paupertate,
ornatum mundo emigrasse his verbis: Haec
orta sunt ex paupertate spiritus, indicavit.
Mitto, inquam, Arnoldum & Arnoldi Theo-
logiam mysticam, & absque verborum splen-
dore & copia commendo Candidatum nostrum
Amplissimum, Virum Maxime Reverendum &
Nobilissimum, Dominum M. HENRICUM
GOTTLIEBIUM SCHNEIDERUM,
hucdum ad aedem Paroch. hac in urbe Diaconum,
nunc autem Pastorem Luccaviensem Primarium,
Scholae ejusdem Ephorum & designatum Consi-
storii Marchionatus istius Assessorem, in quo majo-
rem virtutum video copiam, quam in Arnol-
do & Mysticis errorum abundantiam. Hinc praedica-
tione merito effero animum ejus, literis divini-
oribus recte imbutum, erga Parentes & Magistros suos
gratum, virtutibus ornatum Theologo dignis, &
ad veram Theologiam propagandam, DEIque
Gloriam augendam, maxime propensum. Ut in
justam reprehensionem Arnoldi curriculum vitae
incurrit, ita omnium oculis expono curriculum
vitae Amplissimi nostri Candidati, curriculo vi-
tae Arnoldi merito opponendum. Nam ita de
se graviter loquitur Vir omnium laude dignissimus:
Ego,

Ego, HENRICUS GOTTLIEB SCHNEIDERUS, ex inferioribus Saxonibus Halberstadiensis, filius sum JOHANNIS CONRADI, Doctoris Theologi, aedis, quae Halberstad i est, Cathedralis, Pastoris primarii, Reuerendi, qua puriora Lutheri dogmata sectatur, Ministerii Senioris, & Lycei ad diuam Stephani, Ephori, jam vero pie defuncti. Matrem habeo, diuino consilio superstitem, ANNAM MARIAM, ex honestissima *Landgraffiorum*, quae quondam in illustri ad Elmum Academia floruit, gente, oriundam. A quibus Parentibus Anno MDCLXXXII. d. 12. Junii in hanc lucem editus, omni animi cura ac sollicitudine sum educatus. Initio quidem priuatis usus sum Praeceptoribus, postea uero Lycei ad diuam Stephani alumnus factus, sub diuersi ordinis Magistris, praecipue tamen *Schapero* ac *Cubelio*, Rectoribus & ad teneras mentes, bonis artibus formandas quasi natis, tyrocinia studiorum posui. Humanitatis literis ita excultus, a B. Parente ad illustrem hanc musarum sedem Anno MDCCII. Mense April. studiorum causa, missus sum, cum, quod ipse uel maxime doctrinae puritate capiebatur, tum, quod haec alma Mater praeter caeteris, se illi hac de causa commendare uidebatur. Neque eum ab hoc proposito, prouinciae cuiusdam in Patria aliquando obtinendae, difficultas, hinc facile resultanda, deterrere potuit, siquidem certo persuasus erat, si de doctrinae genere, filio bene prospexisset, reliqua omnia secundum fortunae euentum, nactura esse. Qua in re spes ipsum non omnis fefellit. Ab eo enim tempore, quo hic loci, bonarum literarum studiis incubui, Doctores in omni eruditionis

)((3

gene-

genere, inueni excellentissimos. Cum uero animus omnino Philosophiae praeceptis erudiendus prius ac quasi praeparandus esset, antequam altius illud Theologiae studium aggredere, initio Philosophiam instrumentalem ac transcendentalem, mox naturalem & Mathesin, dehinc amplissimam illam partem, quae de moribus & ciuitate praecipit, denique etiam linguarum orientalium, antiquitatis & historiarum studium, ea qua potui animi contentione excolui, atque in omni hoc doctrinae genere, duces celeberrimos, *B. Roebrenseum*, *Schurtzfleischios*, *Roeschelium*, & quos hodie diuina gratia superstites ueneror, *Schroeerum*, iam Doctorem Theologum, *Wichmanshausenium*, *Bergerum*, *Clausingium*, aliosque plures delegi ac sectatus sum. Quorum Virorum in me merita, ut nunquam non grata animi significatione agnoscam, ita opera illorum factum est, ut spatio aliquot annorum expleto, laurea Philosophica publice ornatus, Cathedram superiorem conscendere potuerim. Bis enim ex prudentia morali, quinquies uero ex Historia Philosophica de Zoroastre, Magorum principe, difficili illo argumento, publice disserui. Verum cum arcano quodam motu ad sacrarum literarum studia praecipue excolenda ab ineunte aetate quasi incitarer, Theologorum scholas maxime frequentandas esse, duxi. Qua igitur in re secutus sum *Deutschmannum*, *Hannekenium*, *Neumannum*, *ἄν ἐν ἀγίοις*, cuius postremi, domestica imprimis institutione & consilio, per annos octo & ultra usus, multa studiorum meorum incrementa cepi, tum uero etiam eos, quos Numen immortale in Ecclesiae afflictæ solatium & Academiae hu-

hujus ornamentum, quam diutissime saluos ac incolumes praestare uelit, *Loescherum Seniore*, ac *Wernsdorffium*. Neque sine secundo quodam uento, hi qualescunque mei conatus sunt suscepti. Cum enim Verbi Diuini Ministri, qui in aede ad arcem interest Sacris, uacaret locus, factum est, ut spartam hanc, non sine Superiorum suffragio, obtinerem. Nondum uero biennii spatium elapsum erat, cum relicta hac qualicunque statione, ad Diaconi, quem uocant, partes, in aede, hic loci B. Mariae Virgini dicatae, subeundas, denuo publice euocarer. Cujus officii rationes, pro ea, qua potui animi contentione, per integrum sexennium explere studui, neque ab hoc proposito destitissim, nisi supremo rerum humanarum moderatori aliter uisum fuisset. Hujus enim consilio factum est ac nutu, ut non ita pridem Senatus Luc-cauiensis, Pastoris ejusdem loci, primarii munus, quocum Scholae conjuncta est Ephoria, tenuitati meae publice riteque commiserit. Accedit, quod a Marchionatus hujus Proceribus, pro ea, qua pollent autoritate, ad Assessoris, ceu uocant, officium, in Senatu, qui Lubbenae habetur, Ecclesiastico, obeundum, communi omnium suffragio sim delectus ac designatus. Faxit Numen immortale, ut his muneribus ita praesim, quo singula in Nominis sui gloriam, Ecclesiae Auditorumque emolumentum, & denique mei ipsius salutem, quam felicissime cedant.

Quod hic Candidatus Optimus ab omni Fanicismo sit alienus, non probant unice orationes ejus sacrae, ex diuinioribus literis composi-
tae,

tae, & nullis vel mysticorum verbis, vel loquendi formulis, quibus Pietismus potest propagari, contaminatae, verum etiam idem demonstrabit Candidatus, summo Theologorum honore Dignissimus, Oratione gravi de argumento illo, a non nemine nuper in dubium vocato, *an Theologia Mystica ducat ad ἀποθέωσιν*, ob certam causam futuro Martis die publice habenda. Deinde etiam lectiones publicas, recepto more, habebit super Loc. 1. Tim. VI, v. 20. 21. argumento Orationis suae, inferuientes. Cui instituto ut Magnus Academiae Pro-Rector, Perillustris Comes, Patres Conscripti & Cives Academici faveant, illudque sua nobis praesentia approbent, omni humanitatis studio, etiam atque etiam precamur. P. P. Domin. XIV. post Trinit.
clō 16CC XVI.

VITEMBERGAE,
EX OFFICINA GERDESIANA.